

stArt

ONDERZOEKEND
CKV

DEEL 2

Voorwoord

Voor je ligt het proefkatern van deel II van de ckv-methode *stArt*. Net als het eerste deel is deze uitgave bedoeld om kunst actief mee te laten maken. *stArt* helpt bij het bekijken, maken en onderzoeken van kunst. Per module staat één kunstwerk centraal. Na een korte **verkenning**, waarbij leerlingen hun voorkennis activeren vanuit hun eigen leefwereld, gaan we door naar de **verbreding**. Hier krijgen de leerlingen meer informatie over het kunstwerk, de kunstenaar(s) en/of de context van het centrale kunstwerk. Er worden meer kunstwerken getoond of door de leerlingen opgezocht van dezelfde kunstenaar, stijl of thematiek. Bij het derde onderdeel, **verdieping**, gaan de leerlingen op onderzoek uit en is er vaak ook ruimte voor een grotere praktische opdracht. Met de **verbindingsopdrachten** aan het eind van de module reflecteren de leerlingen op wat zij geleerd hebben en of hun oorspronkelijke ideeën veranderd zijn. Dit is een tweede deel van *stArt* dat volledig los te gebruiken is van het eerste deel. Aan de hand van je eigen voorkeur kies je welk deel of welke delen je gebruikt.

De methode voldoet volledig aan de eisen van het vernieuwde ckv en laat leerlingen op laagdrempelige wijze nadenken over en aan de slag gaan met kunstwerken en belangrijke thematiek. Zo is de module over het nieuwe dak van de Notre-Dame in Parijs aanleiding om te kijken naar de clash tussen behoudende en vernieuwende architectuur, en om op pad te gaan in de eigen leefomgeving. In de andere modules komen thema's als eenzaamheid, schoonheidsidealen, de grens tussen echt en nep, duurzaamheid, urbandcultuur en de (on)gelijkheid tussen man en vrouw aan bod. Onderzoek doen staat centraal in deze methode en is er veel ruimte voor multidisciplinariteit.

De volledige methode is naar verwachting mei/juni beschikbaar. Via onderstaande QR-code kun je je vast inschrijven voor een beoordelingsexemplaar, dat je ontvangt zodra het boek van de drukker rolt.

Inhoud

Introductie kunstdisciplines

ARCHITECTUUR

Vincent Callebaut Architectures, *Palingenesis* (2019)

BEELDEND

Serge Attukwei Clottey, *Everyday Myth: Survival and Sustenance* (2018)

Ted Noten, *Beauty Mask* (2013)

DANS

Kader Attou, *The Roots* (2013)

Hans van Manen, *Live* (1979)

MODE

Louis Vuitton x Supreme (2017)

MUZIEK

The Beatles, *Eleanor Rigby* (1966)

Krzysztof Penderecki, *Threnody for the Victims of Hiroshima* (1994)

THEATER

Theater Rotterdam, *Headroom* (2018)

De Verleiders Female (2019)

Aanknopingspunten

Deze module levert aanknopingspunten bij de volgende thema's:

- Toekomst/futurisme
- Duurzaamheid
- Utopie en dystopie
- Clash oud en nieuw
- Vorm en functionaliteit

Dimensies

- Feit en fictie
- Schoonheid en lelijkheid
- Autonom en toegepast
- Ambachtelijk en industrieel
- Amusement en engagement
- Digitaal en analoog
- Individueel en coöperatief
- Traditie en innovatie
- Herkenning en vervreemding
- Monodisciplinair, multidisciplinair, interdisciplinair
- Lokaal en globaal

Vincent Callebaut Architectures

stArt

ARCHITECTUUR

PALINGENESIS (2019)

DOMEIN A. VERKENNING

Het dak van de Notre-Dame in Parijs brandde in 2019 volledig af. De spitsvormige toren, midden op het dak (de vieringtoren), stortte daarbij in. De gemeente buigt zich nu over de wederopbouw van de kerk.

1. Stel, de gemeente kiest ervoor om niet het oorspronkelijke dak weer op te bouwen, maar gaat voor een nieuw ontwerp. Ontwerp in 3 minuten 3 mogelijke nieuwe daken. Elk ontwerp moet een totaal andere vorm krijgen. Gebruik hiervoor het werkblad dat je van je docent krijgt.

2. Bekijk hiernaast de Notre-Dame voor de brand. De Notre-Dame behoort tot de bouwstijl gotiek. Zoek informatie over deze bouwstijl en noteer ten minste 4 kenmerken van de gotiek die te zien zijn in de Notre-Dame.

Vincent Callebaut Architectures ontwierp een nieuw dak voor de Notre-Dame. Kijk naar het nieuwe ontwerp van het dak van de Notre-Dame via de QR-code.

3. Vergelijk het dakontwerp van Callebaut met de **vormgeving** van de Notre-Dame. Het nieuwe ontwerp is deels geïnspireerd op de oude vormgeving van de Notre-Dame.

Noem 2 overeenkomsten en 2 verschillen tussen de vormgeving van het dak in het oude en die in het nieuwe ontwerp.

Er zijn meerdere redenen waarom dit dak er heel **futuristisch** uitziet. Futuristisch wil zeggen: gericht op de toekomst. Een futuristisch ontwerp laat ons zien hoe iets er in de toekomst uit zou kunnen zien.

4. Kijk nog eens naar de totale vormgeving van het dak en het materiaalgebruik. Gebruik eventueel de kijkwijzer voor in dit boek.

Wat maakt dit ontwerp volgens jou futuristisch? Noem 3 voorbeelden.

5. Het ontwerp van Callebaut wordt wisselend ontvangen: sommigen willen de Notre-Dame in oude staat terugbrengen, anderen zijn juist blij met de vernieuwing.

Aan welke kant sta jij? Bespreek dit met 2 medeleerlingen en onderbouw je standpunt met 2 argumenten.

DOMEIN B. VERBREDING

Kunstwerk

De Notre-Dame is een kerkgebouw dat dateert uit de 12^e eeuw en is daarmee een van de oudste gebouwen van Parijs. De katholieke kerk trekt jaarlijks 12 miljoen bezoekers en is een van de grootste toeristische trekpleisters van de stad. Het gebouw heeft nog steeds een religieuze functie, maar de meeste bezoekers komen waarschijnlijk voor de indrukwekkende architectuur.

De Notre-Dame is een goed voorbeeld van een gotische kathedraal. Deze middeleeuwse bouwstijl kenmerkt zich door zijn bijzondere constructie: **skeletbouw**. Hierdoor verliezen de wanden hun dragende functie en kunnen er grote gebrandschilderde ramen in worden geplaatst. Binnen worden bezoekers omringd door kleurrijk licht dat via de ramen naar binnen schijnt.

Op 15 april 2019 ontstond er bij renovatiewerkzaamheden een brand in het dak van de Notre-Dame. De brand verwoestte het volledige dak en de toren die daarop stond. Het meest herkenbare gedeelte van de kerk, de twee westtorens, is gered.

Kunstenaars

Vincent Callebaut Architectures (VCA) heeft een voorstel gemaakt om het dak van de kathedraal opnieuw vorm te geven, en daarmee een streep te zetten door het verleden. Door de Notre-Dame een futuristisch uiterlijk te geven wil VCA vooruitgang symboliseren. De geschiedenis, de wetenschap, natuur en geloof komen samen in zijn ontwerp. Daarmee wordt de kathedraal meer dan alleen een religieus icoon.

Notre-Dame in Parijs (voor de brand).

Aanknopingspunten

Deze module levert aanknopingspunten bij de volgende thema's:

- Maatschappelijk engagement
- Eenzaamheid
- Individu/identiteit
- Anonimiteit

Dimensies

- Feit en fictie
- Schoonheid en lelijkheid
- Autonom en toegepast
- Ambachtelijk en industrieel
- Amusement en engagement
- Digitaal en analoog
- Individueel en coöperatief
- Traditie en innovatie
- Herkenning en vervreemding
- Monodisciplinair, multidisciplinair, interdisciplinair
- Lokaal en globaal

stArt

MUZIEK

The Beatles

ELEANOR RIGBY (1966)

BEKIJK EERST ALLEEN DE CLIP,
DUS ZONDER HET BIJBEHORENDE
GELUID.

DOMEIN A. VERKENNING

1. Wat kun je op basis van de beelden voorspellen over het onderwerp van de bijbehorende song? Selecteer 4 stills die volgens jou kenmerkend zijn voor het door jou gekozen onderwerp.
2. Wat verwacht je van het tempo, de instrumenten en de sfeer van de muziek?
3. Beschrijf welke technieken er zijn gebruikt bij het maken van de clip.

DOMEIN B. VERBREDING

Kunstenaars

The Beatles waren actief van 1960 tot 1970 en worden beschouwd als de invloedrijkste band uit de geschiedenis van de popmuziek. De groep bestond uit John Lennon, Paul McCartney, George Harrison en Ringo Starr. Ze worden gezien als de belichaming van de idealen uit de jaren 60 van de vorige eeuw, zoals het streven naar individuele vrijheid, het najagen van wereldvrede en het streven naar sociale rechtvaardigheid.

De eerste succesjaren kenmerkten zich door een ongekende massahysterie, ook wel de *Beatlemania* genoemd. In 1966 stopte de band met toeren en vanaf toen werkten de Beatles alleen nog maar aan studio-opnames, waarbij ze veel gebruikmaakten van bijzondere effecten.

Kunstwerk

In couplet 1 ruimt de oude vrouw Eleanor rijst op in de kerk. In het tweede couplet luistert er niemand naar de preek van dominee Mackenzie. Het laatste couplet speelt na het overlijden van Eleanor: de dominee begraaft haar. Aan het einde van de song wordt geconstateerd dat niemand is gered en dat er niets is veranderd.

Thema's als eenzaamheid waren niet nieuw in liedjes, maar het is wel opvallend dat het hier gaat om een algemeen thema in plaats van iemands persoonlijke ervaringen. Het bedachte personage Eleanor Rigby staat symbool voor veel vergeten, eenzame mensen.

In de begeleiding spelen 4 violen, 2 altviolinen en 2 celli. Niemand van de Beatles speelde deze instrumenten, dus er werden muzikanten ingehuurd. De microfoons stonden heel dicht bij de instrumenten en dat geeft een bijzonder geluidseffect. Dit zorgde er ook meteen voor dat het nummer nooit live is uitgevoerd.

9. Het nummer heeft een 'gelaagde betekenis' (er zijn meerdere lagen van betekenis). Leg aan de hand van de tekst, de beelden en de muziek uit wat hiermee wordt bedoeld.

10. Kies een van de thema's uit *Eleanor Rigby*, bijvoorbeeld eenzaamheid, verlatenheid of anoniem zijn.
  - a. Maak een muziekcollage rond dat thema. Gebruik daarvoor samples die je kunt vinden op internet.
  - b. Bedenk een structuur, een volgorde van de samples, en monteer de samples daarna achter elkaar.
  - c. Waarin lijkt dat wat je gedaan hebt op wat de Beatles deden? Welke andere keuzes heb je gemaakt?

4. Als je goed kijkt, kun je zien dat je de beelden in 2 groepen kunt indelen, waarbij iedere groep een eigen sfeer heeft. Beschrijf die beide sferen en probeer zo veel mogelijk tegenstellingen te benoemen.
5. Benoem in het filmpje 2 humoristische en ook 2 dramatische momenten.

LUISTER NU NAAR DE MUZIEK, VIA DE QR-CODE.

6. Kijk opnieuw naar je antwoorden bij vraag 2. Klopt je voorspelling wat betreft het tempo, de instrumenten en de sfeer? Onderbouw je antwoorden.

7. Let extra op de muziek.
  - a. Welke instrumenten spelen hier de begeleiding?
  - b. Dit nummer is in een opnamestudio tot stand gekomen. Waaraan kun je dat horen?
8. Deze vragen gaan over de tekst en de videoclip.
  - a. Er is sprake van een couplet-refreestructuur. Geef met letters de opbouw van het stuk weer.
  - b. Het refrein gaat over "*lonely people*". Geef uit het filmpje 3 voorbeelden waar de eenzaamheid wordt vormgegeven.
  - c. Bij vraag 4 gaat het over twee groepen beelden. Kun je deze ook terugvinden in datgene wat er te horen is?

11. In de begeleiding spelen strijkinstrumenten een belangrijke rol. Noem bij de instrumentale begeleiding een verschil tussen de begeleiding van het refrein en de begeleiding van het couplet.
12. Er zijn veel popartiesten die nummers schrijven over eenzaamheid en alleen zijn, bijvoorbeeld Billie Eilish. Beluister het nummer *When the party's over* via de QR-code.
- Geef aan op welke manieren de eenzaamheid in de muziek is vormgegeven.
  - Wat is jouw mening over de manier waarop in dit nummer over eenzaamheid wordt gesproken? Vind je het herkenbaar? (De (vertaalde) songtekst vindt je docent in de handleiding.)
  - Ken jij een ander nummer dat over dit thema gaat?
  - Zitten er liedjes over dit thema bij de nummers die jij vaak luistert? Leg uit waarom dit wel of niet een belangrijk thema is voor jou. Voel jij je bijvoorbeeld weleens eenzaam?

WHEN THE PARTY'S OVER

DE ONZICHTBARE MAN

**DOMEIN C.
VERDIEPING**

13. De fotograaf Michiel Voet heeft in 2014 een fotoserie gemaakt met de titel *De onzichtbare man*. Hij beschrijft hoe hij vier jaar lang contact heeft met iemand die al jaren in Nederland woont, maar niet echt onderdeel is van de maatschappij. Samen maken ze een fotoserie die een onzichtbare maatschappij in Amsterdam verbeeldt: er wordt een soort onzichtbaar leven gereconstrueerd dat lijkt op het leven dat miljoenen mensen leiden die niet opvallen.
- Kies één foto via de QR-code en geef aan hoe de vervreemding en eenzaamheid zijn vormgegeven.
  - Maak zelf een foto die geïnspireerd is door deze fotoserie. Geef een toelichting waarin je duidelijk maakt welke keuzes je hebt gemaakt.
  - Maak een geluidscollage bij deze foto. Maak eerst een moodboard met geluidssamples en beelden.
14. Bekijk en beluister *Are you lost in the world like me* van Steve Cutts via de QR-code.
- Wat is de gemeenschappelijke factor in de ontmoetingen die de hoofdpersoon heeft met anderen?
  - Op welke manier heeft dit te maken met de thematiek uit deze module?
  - Op een bepaald moment overweegt de hoofdpersoon een bepaalde keuze. Welke is dat? Maakt hij deze keuze ook? Waarom wel/niet?
  - Bedenk een pakkende titel voor dit filmpje die zo goed mogelijk de achterliggende boodschap verwoordt. Licht je antwoord toe.

Michiel Voet, *De onzichtbare man* (2014).

ARE YOU LOST IN THE WORLD
LIKE ME

Still uit *Are you lost in the world like me*.

15. Bekijk de choreografie van Pina Bausch via de QR-code. Deze choreografie is ontworpen voor een solodanseres.
- Is hier volgens jou sprake van eenzaamheid? Of misschien van anonimiteit? Geef argumenten.
  - Bekijk vervolgens het filmpje van een flashmob. Wat is de relatie met de thema's van ons onderwerp?
  - Welk van de twee filmpjes vind jij het best passen bij deze module? Leg je antwoord uit.
16. In deze module staan de begrippen eenzaamheid, vervreemding en anonimiteit centraal. Kies een van deze begrippen en voer daarbij een onderzoek uit.
- Zoek op het internet een goede beschrijving/definitie van het door jou gekozen begrip (let op: elk begrip heeft een eigen beschrijving). Maak een woordweb over het begrip.
  - Doe uitgebreid onderzoek naar de verschillende kanten van het begrip dat jij hebt gekozen.
  - Zoek uit de actualiteit een gebeurtenis die te maken heeft met het door jou gekozen begrip.
  - Schrijf hierover een krantenartikel waaruit duidelijk blijkt dat je jezelf hebt verdiept in het onderwerp en dat je hierover een eigen mening hebt gevormd. Kies dus een bepaald perspectief voor je begint met schrijven: humor, relativering, verontwaardiging, etc.
  - Maak een kunstwerk waarin je je onderzoek van opdracht a tot en met d gebruikt. De discipline kun je zelf kiezen, zolang het duidelijk is wat je hebt geleerd over je begrip en wat je eigen mening hierover is.

CHOREOGRAFIE VAN
PINA BAUSCH

FLASHMOB

**DOMEIN D.
VERBINDING**

17. Elke stad kent wel zogenaamde *empty places*. Dit zijn plekken midden in een woonomgeving die in alle opzichten 'leeg' zijn: er gebeurt niets, er is geen invulling van de ruimte.
- Zoek zo'n plek in je eigen woonplaats.
  - Geef met een aantal foto's de leegte van deze ruimte weer.
  - Bedenk een invulling van de ruimte waarbij je gebruikmaakt van een kunst discipline. Geef hierbij aan:
    - Welke discipline kies je? Doe je iets met beeldende kunst, theater, muziek of dans?
    - Voor wie heb je iets bedacht? (Wie is je doelgroep?)
    - Van wie heb je hulp nodig om je plan te laten slagen?
18. Maak een stop-motionfilmpje over een groep die last heeft van anonimiteit en/of eenzaamheid. Denk bijvoorbeeld aan een bejaardentehuis of een asielzoekerscentrum. Laat in het filmpje zien hoe schrijnend dit kan zijn, maar laat ook een oplossing naar voren komen.